

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Počátky rodu Vítkovců se zaměřením na linii hradeckou

Jitka Sedláková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Počátky rodu Vítkovců se zaměřením na linii hradeckou

Jitka Sedláková

Vedoucí práce:

PhDr. ThLic. Drahomír Suchánek, Ph.D. Th.D.

Katedra antropologických a historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce PhDr. ThLic. Drahomíru Suchánkovi, Ph.D. Th.D. za věnovaný čas, cenné rady a odborné vedení práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	PŮVOD RODU VÍTKOVCŮ	3
3	VÍTEK Z PRČICE	6
3.1	Dělení rŕží	7
4	PÁNI Z KRUMLOVA	9
5	PÁNI Z ROŽMBERKA	11
6	PÁNI Z TŘEBONĚ A LANDŠTEJNA.....	14
6.1	Landštejn.....	15
7	PÁNI ZE STRÁŽE A ÚSTÍ.....	16
8	PÁNI Z HRADCE	17
8.1	Jindřich I. z Hradce.....	17
8.2	Vítek I. z Hradce.....	19
8.2.1	Potomci Vítka I. z Hradce.....	21
8.3	Oldřich I. z Hradce.....	22
8.3.1	Potomci Oldřicha I. z Hradce.....	24
8.4	Oldřich II. z Hradce	25
8.5	Panství pánŕ z Hradce – Jindřichŕv Hradec	27
8.5.1	Němečtí rytřřř na panství pánŕ z Hradce.....	29
8.5.2	Templářřř na panství pánŕ z Hradce.....	31
9	ZÁVĚR	34
10	POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	36
11	RESUMÉ	38
12	SEZNAM PŘÍLOH	39

1 ÚVOD

Téma mé bakalářské práce zní „*Počátky rodu Vítkovců se zaměřením na linii hradeckou*“. Důvodem, proč jsem si toto téma zvolila, je spojitost rodu Vítkovců s mým rodným krajem, jižními Čechy. Rod Vítkovů je považován díky své dlouhé za jeden z nejstarších šlechtických rodů, který kdy působil v českých zemích. Podle mě můžeme říci i jeden z nejzajímavějších rodů a v mnohých ohledech ještě zahalený v neobjasněné a nedoložitelné historii. Vítkovci opanovali velkou část jižních Čech. Byli to velmi mocní spojenci a nebezpeční nepřátelé. Ve své práci se zaměřuji na počátku rodu, zabývám se tedy Vítkovci, kteří zasahovali do vlády posledních Přemyslovců. Největší pozornost věnuji linii hradecké a to z důvodu, protože mi přišla jako jedna z nejzajímavějších a mnohdy zastiňovaná na úkor známějších Rožmberků.

Cílem práce bylo získat ucelené informace o počátku vývoje rodu Vítkovců se zaměřením na hradeckou větev. Páni této větve patřili mezi ty mocnější a významnější zástupce rodu Vítkovců. Snažila jsem se vystihnout úlohu jednotlivých zástupců, Jindřicha I., Vítky I. Oldřicha I. a Oldřicha II., ve fungování a vývoji českého státu i správě jejich panství v Jindřichově Hradci. Také jsem se snažila vystihnout vývoj a život v Jindřichově Hradci za těchto šlechticů.

Má práce je strukturovaná do jednotlivých kapitol, které vypovídají o rozkvětu prvních Vítkovců. V úvodu mé práce se zabývám původem rodu Vítkovců, který není stále zcela jasně doložitelný historickými prameny. Původ rodu byl odvozován a zkoumán z mnoha různých hledisek, například vykopávek na Sedlčansku, podle staveb, které jsou spojeny se jménem Vítkovců nebo z dochovaných listin. Mnohé informace o počátku rodu však zakládají pouze na domněnkách. Počátek rodu je spojen s osobou Vítky z Prčice, který je považován za prvního historicky doloženého Vítkovce. Vítek z Prčice podle legendy, kterou zaznamenal dvorní kronikář Petra Voka Václav Březan na konci 16. a začátku 17. století, rozdělil svým pěti synům rodová sídla a jednotlivé erby. Na Březanově konceptu je řada faktů bohužel nevěrohodných. V další části věnuji kapitoly jednotlivým liniím Vítkovců, pánům z Krumlova, Rožmberka, Třeboně a Stráže. Více jsem se zastavila u rodu pánů z Hradce, mnou zvoleného k bližšímu zkoumání. Jednotlivé kapitoly jsem

zaměřila na významné pány z Hradce, na panství Hradec jako takové a rozkvět této državy za pánů Jindřicha I., Vítka I., Oldřicha I. a Oldřicha II. V závěru práce se zabývám i vztahem pánů z Hradce a církevních řádů, templářů a řádu německých rytířů, které významně napomohly k rozkvětu jejich panství. Jednotlivými rody se zabývám v rozmezí 12. století až do počátku století 14. Tedy v období působení rodu Vítkovců za vlády posledních Přemyslovců.

Ve své práci se snažím z dostupné literatury a pomocí metod kompilace, deskripce, a komparace vytvořit ucelené dílo, vypovídající o počátcích působení rodu Vítkovců. Hlavním zdrojem, z kterých jsem ve své práci čerpala, byla kniha od Františka Teplého *Dějiny města Jindřichova Hradce svazek I., díl 1.* V této knize, kterou můžeme považovat za jakousi kroniku Jindřichova Hradce, je výborně zpracován vývoj tohoto města, ke kterému neodmyslitelně patří i vývoj Vítkovců převážně větve hradecké. Mezi další významné zdroje pro mou práci patří kniha *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, napsal ji Jan Jůna, který v této knize mapuje a popisuje tehdejší životy Vítkovců, především podle různých dochovaných listin. Toto není jediná publikace, kterou jsem v práci od tohoto autora použila, velmi podnětná mi byla i kniha *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, kde se mimo pány z Hradce zabýval i řády, které působily na panství pánů z Hradce. Další knihou, která obohatila mou práci, byla kniha od Pavla Juříka *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, která se zabývá nejen historií pánů z Hradce. Tato kniha je i výborně obrazově zpracována, velká část je věnována i hradům, na kterých páni působili. K doplnění informací a fungování českých zemí a nastínění dění, do něž Vítkovci zasahovali, mi sloužila kniha *Počátky Čech královských: 1198-1253: proměna státu a společnosti* od Josefa Žemličky a také dva svazky z rozsáhlého díla *Velkých dějin koruny české*, které mimo jiné publikoval Vratislav Vaníček. Ostatní použitá literatura mi pomohla doplnit a rozšířit nejen práci o zajímavé a důležité informace, ale i mé povědomí o těchto významných českých šlechticích své doby.

2 Původ rodu Vítkovců

Společenské a sociální změny ve středověku byly důsledkem osídlovacích pohybů, od 12. století upevňovaly své pozice na okrajích země mocné šlechtické rody. Odchodem šlechty na venkov slábla pozice správních hradů, měnila se tedy i centra trhu, řemesla a obchodu.¹ Mezi nejvýznamnější rody, které se podílely na vzestupu jižních Čech, jedné z okrajových oblastí českých zemí, můžeme zařadit právě Vítkovce. Jižní Čechy ve středověku patřily mezi regiony s poněkud zaostalejším sociálním vývojem, za což mohla vzdálenost od sídelních center resp. Prahy. Dalším faktorem byly přírodní podmínky, bylo zde zalesněná oblast. Osídlení na tomto území bylo velmi řídké. Tato skutečnost umožňovala velký teritoriální vzestup rodům, kterým bylo území svěřeno. Díky blízkosti Rakouských zemí měli jihočeští páni mocné sousedy, především rody Kuendringů, Hardeků a Schaumberků, s kterými byli spoutáni sňatkovou politikou. Hlavní oblast zájmu, střední Čechy, spravovali Přemyslovci jako autochtonní knížecí rod. Oni také v okolí sídelního centra udělovali majetky církevním organizacím, ale i dvorským úředníkům a měšťanům. Vítkovci získali do správy dvorec Stodůlky.² V roce 1109 se objevila první zpráva o rodu Vítkovců na území Čech, v Dalimilově kronice. Dalimil napsal: „*Od toho boje Róže vzhoru pojde leň mně mluvití, kak ten rod vznide.*“³ Můžeme se domnívat, že tato zpráva reagovala na pokračování vyvražďování Vršovců v roce 1109. Na jejich místa v rodící se státní správě bylo potřeba nových lidí.⁴

Původ rodu Vítkovců je a byl zkoumán, mnoha různých pohledů. Existuje několik teorií, odkud Vítek z Prčice a jeho rod pocházel. Při vykopávkách na Sedlčansku se našlo několik pohřebišť, některá z nich obsahovala ostatky, které byly z doby Vítkova z Prčice. Byly to kostry lidí vyššího vzrůstu tzv. doudlebského typu. Pro porovnání se objevilo i pohřebiště, které se datově překrývalo a zároveň bylo datováno i před pohřebiště z doby Vítkovi, zde byly nalezeny kostry tzv. pražského typu, drobnější menší postava. Pozůstatky byly identifikovány jako jacísi starousedlíci. Porovnání těchto dvou pohřebišť

¹ Žemlička, J.: *Počátky Čech královských: 1198-1253 : proměna státu a společnosti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 25-26.

² Vaníček, V. a kol.: *Dějiny země Koruny české II*. Praha, Litomyšl: PASEKA, 2000, s. 194.

³ Jůna, J.: *Sborník: 13. století v Jindřichově Hradci*. Jindřichův Hradec: Jan Jůna, 2007, s. 3

⁴ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*. Jindřichův Hradec: Jan Medek, 2010, s. 44.

nás dovedlo k hypotéze, že Víték přišel se svým rodem a poddanými Doudleby z území obývaného Slovanů. Tedy tito Doudlebcí, jenž byli slovanským kmenem, museli přijít z jihu Čech či rakouského Vitorazska.⁵

Pokud bychom jejich původ odvozovali od staveb, respektive hradů, které za sebou zanechali, pak lze usuzovat souročenství s českou šlechtou a tím pádem jejich český původ. Soudí se tak podle severního typu hradu, který byl typický pro českou krajinu. Tento typ Vítkovci zpočátku využívali právě v rakouské podunajské oblasti. Až později se na stavitelé nechali inspirovat při stavbě hradů na českém území typem podunajským. Z těchto skutečností tedy můžeme usoudit, že kdyby byl jejich původ německý, projevil by se tento vliv na stavbách již od samého počátku.⁶ Němečtí i rakouští historici, rádi uvádějí, že Vítkovci byli původu německého, respektive rakouského. Usuzovali podle jména „Witigo“, které Víték z Prčice použil v 80. letech 12. století. Dalším důkazem mělo být vlastnictví hradu Blankenberg Vítkem III. mladším. Hrad ležel v horním Rakousku v regionu Mühlviert. Tento majetek získali od vymřelého rakouského rodu Schönhering-Blankenberg jako léno pasovských biskupů. Pravděpodobně sňatkem Vítka III. s některou z dědiček, jejíž jméno neznáme. Těmito teoriemi chtěli historici dokázat německé osídlení na jihočeském území.⁷

Původ Vítkovců řešil i dvorní kronikář Petra Voka z Rožmberka Václav Březan⁸. Věrohodnost Březanových údajů je sporná. Uváděl, že Rožmberci jsou spřízněni s rodem Orsini z Itálie. Podle Březana se Víték z rodu Orsini musel uchýlit do Čech kvůli nepokojům panujícím v Římě. Rožmberský kronikář uvedl, že jediná linie rožmberská pocházela z italského rodu Orsini. Za iniciátora tohoto mýtu byl považován Oldřich II. z Rožmberka, i když oficiální podobu mu dali až jeho synové Jan II. a Jošt II. V letech 1468 a 1481 nechali za pomoci členů italského rodu Orsini, kardinálů Latina Orsiniho a Cosima Orsiniho i biskupa a papežského legáta Ursa Orsiniho, zhotovit tři listiny, které potvrzovaly příbuzenství mezi Rožmberky a rodem Orsini. Rožmberkové legendy využívali pro získání předního postavení mezi českými stavy. Že se páni z Rožmberka se

⁵ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 44-45.

⁶ Meclová, D.: *České hrady*. Praha: ODEON, 1976, s. 174-175.

⁷ Juřík, P.: *Jihočeské dominium*. Praha: Libri, 2008, s. 38.

⁸ 1568- po 1619, viz Lavička, R., Šimůnek, R.: *Páni z Rožmberka 1250–1532 : jižní Čechy ve středověku*. České Budějovice: Veduta, 2011, s. 17.

považovali za potomky italských pánů, dokázali i změnou erbovního znamení, na nějž přibyli dva medvědi.⁹

Mylně byla někdy uváděna prvotní država Vítka z Prčice hrad Vítkův kámen. Ležící na hranicích s Rakouskem. Tento hrad ve 12. - 13. století ještě nestál. Působíště Vítkovců bylo bezpochyby Sedlčansko.¹⁰ Državy Vítkovců se rozkládaly mezi Prčicí a Lomnicí, do jejich správy pařila území Jistebnice, Sepekov, Bernartdice, Příběnice, Skalice, Veselí, Klokoty, Borotín, Sedlčany a Kosová Hora.¹¹ Území se díky velmi schopným zástupcům rodu nadále rozšiřovalo.

⁹ Hrdlička, J.: *Jak se utváří paměť*, s. 68-70. In: BŮŽEK V. , KRÁL P.(edd.) *Paměť urozenosti*. Praha: Lidové noviny, 2007, s. 68-70.

¹⁰ Menclová, D.: *České hrady díl 1.*, s. 174-175.

¹¹ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce, svazek I, díl 1*. Jindřichův Hradec: Tiskárna Landfras, 1927, s. 40.

3 Vítek z Prčice

Prvním Vítkovcem, který je doložen písemnými prameny, byl Vítek z Prčice neboli Witigo de Purschytz.¹² Přízvisko „de Purschytz“ odkazovalo na lokalitu Prčice na Sedlčansku, kde se rozkládaly jeho državy. Toto přízvisko použil v roce 1182 na listině, kde daroval klášteru ve Waldsastu faru a ves.¹³ O prvních zástupcích rodu Vítkovců toho není mnoho známo. Většina informací byla získána na základě dochovaných listin vydaných za života jednotlivých zástupců rodu Vítkovců. Listiny představovaly jakési právní vyjádření. Na listinách se objevili buď jako svědci nebo i vydavatelé. Tvůrci listin sestavovali svědky velice pečlivě, rozhodovalo jejich postavení, vliv a urozenost.¹⁴ Zdrojem moci Vítků z Prčice a dalších velmožů této doby byla účast v panovníkově družině, přinášející jim majetkové zisky. Vítek z Prčice se zviditelnil v době oslabení panovníkovy moci a rozbrojů, které panovaly mezi vládnoucími Přemyslovci.¹⁵ Své diplomatické schopnosti Vítek ukázal v letech 1172-1173, kdy byl vyslán králem Vladislavem I. spolu s pražským biskupem Fridrichem na dvě diplomatické cesty k císaři Fridrichu I. Barbarosovi.¹⁶

Území kolem Sedlčanska, Prčici, jež můžeme považovat za rodiště rodu Vítkovců, uděluje Vítkovi kníže Frydrych, který již v této době dobře uvědomoval, co dává a jak nebezpečný by se tento dar Přemyslovcům mohl stát. Vítek z počátku nezískal území nastálo, bylo mu pouze svěřeno, proměnit v držbu jej mohl svou věrností panovníkovi.¹⁷ Ono teritorium získal za svou statečnost při bitvě u Loděnice u Berouna, kde hájil knížete Frydrycha proti Soběslavovi II.¹⁸, bitva proběhla koncem roku 1178.¹⁹ Vítek nejen, že byl zdatným vojákem, což prokázal při této bitvě, ale vystřídal řadu funkcí ve státní správě. Mezi typické tituly dvorských úředníků ve státní správě, patřily hodnosti jako kancléř, maršálek, číšník a stolník atd. Tyto funkce se vztahovaly k panovníkovi. Znamenaly pro

¹² Juřík, P.: *Domínia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*. Praha: Libri, 2010, s. 66.

¹³ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich ro do roku 1312*. Jindřichův Hradec: Jan Medek, 2011, s. 9.

¹⁴ Žemlička, J.: *Počátky Čech královských: 1198-1253 : proměna státu a společnost*, s. 357-358.

¹⁵ Vaníček, V.: *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický, 1981, roč. 29, s. 90.

¹⁶ Tamtéž, s. 90

¹⁷ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce, svazek I., díl 1.*, s. 41.

¹⁸ Juřík, P.: *Domínia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 66.

¹⁹ Vaníček, V.: *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický, 1981, roč. 29, s. 90.

svého nositele důstojné postavení při různých rozhodování o státních záležitostech. Úředníci byli díky těmto hodnostem i hmotně zajišťováni.²⁰ V letech 1169-1176 funkci stolníka, na pražském dvoře. Roku 1177 působil jako hrabě na Kladsku. Byl také kastelánem na hradě Prácheň v roce 1184.²¹

Oblibou mezi šlechtici byla účast na křížových taženích. Vítek nebyl výjimkou, zřejmě se v roce 1191 zúčastnil třetí křížové výpravy. Obliba těchto tažení svědčí o specifické mentalitě, která se vyznačovala u šlechticů v 12. století. Šlechtici v této době nechali vystavovat kostely a kláštery, což bylo nejen jakési podnikatelské gesto, ale také vyjádření nové víry a sociální reflexe.²²

Vítek z Prčice umírá v roce 1194, jeho úmrtí zaznamenává ve svém letopise kronikář Jarloch.²³ Po smrti Vítka z Prčice se Vítkovci rozdělili na jednotlivé linie, které byly silně spřízněné rodovou politikou.²⁴ Údajně měl Vítek dva bratry Načera a Smila, kteří byli roku 1188 kolonizátoři Chomutovska.²⁵

3.1 Dělení růží

Vítek z Prčice měl pět synů - Jindřicha, Vítka II. (staršího), Vítka III. (mladšího), Vítka z Klokot a Sezemu, který byl údajně nelegitimním synem Vítka z Prčice nebo synovcem, mezi něž podle pověsti rozdělil své rozsáhlé panství. Tento akt „*Dělení růží*“ je zachycen na stejnojmenném obraze, který je dodnes dochován (obr.1).²⁶ Událost zaznamenává v Rožmberské kronice Václav Březan: „*Pan Vítek pater Rosarum (otec Růží) růže rozdělil. Rod Růžovských pánů paterý. Rožmberští páni praeminenci (přednost) mezi všemi održeli.*“²⁷ Vítkovci nosili ve znaku pětistlou růži, červenou na stříbrném nebo

²⁰ Vaníček, V.: *Velké dějiny země koruny české II.*, s. 225.

²¹ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, s. 41.

²² Vaníček, V.: *Velké dějiny země koruny české II.*, s. 164.

²³ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 47.

²⁴ Vaníček, V.: *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický, 1981, roč. 29, s. 92.

²⁵ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 12.

²⁶ Juřík, P.: *Jihočeské dominium*, s. 39.

²⁷ Kubíková, A.: *Rožmberské kroniky: krátký a summovní výtah od Václava Březana*. České Budějovice: Veduta, 2005, s. 20.

bílém poli. Později, aby se jednotlivé větve lépe rozeznávaly, byly erby rozděleny takto: páni z Rožmberka dostali znak po otci červenou růží na stříbrném poli, páni z Hradce získali zlatou růží v modrém poli, páni z Krumlova zelenou růží na stříbrném poli, páni z Třeboně, Landštejna a Lomnice vystupovali se stříbrnou růží v červeném poli a páni z Ústí se pyšnili černou růží nebo také modrou ve zlatém poli.²⁸

Legenda o „Dělení růží“ obsahuje mimo smyšlených částí i prvky pravdivé.²⁹ Cílem této legendy je především zakotvení rodu a pevná vazba na konkrétního prapředka. Erbovní pověst dělení růží je jednou z nejznámějších, která se vztahuje k české šlechtě. Růží jako znak jednotlivých rodových větví můžeme spatřit na řadě staveb církevních i světských od 13. do 17. století.³⁰ Vítkovci patřili mezi významné rody fungující v českých zemích. Ne jenom Vítek z Prčice dokázal svým obratným jednáním rozšířit svou moc i území, která jim byla svěřena, ale i jeho synové a jejich potomci zdatně spravovali svá území a zasahovali do vývoje českého státu.

²⁸ Juřík, P.: *Jihočeské dominium*, s. 39.

²⁹ Březan, V.: *Životy posledních Rožmberků, svazek 2*. Praha: Svoboda, 1985. s. 642.

³⁰ Lavička, R., Šimůnek, R.: *Páni z Rožmberka*, s. 15.

4 Páni z Krumlova

Vítkovci Krumlovsko obsadili kolem roku 1179. Původní gotický hrad Krumlov (obr. 3) byl postaven před rokem 1250. Jméno města bylo poprvé zmíněno na listině z roku 1253, vydané budoucím králem Přemyslem Otakarem II., v této době byl zatím jen moravský, markrabětem a rakouským a štyrským vévodou. Na listině se mezi svědky vyskytuje jméno „Witigo de Chrumbenowe“ neboli Vítek z Krumlova, zakladatele krumlovské větve.³¹ První zmínka o Vítkovi I. se objevila na listině z roku 1195. Vítek I. šel ve šlépějích svého otce i on zastával funkci ve státní správě, byl podkomoří. Ve svých držbách měl území, které zasahovalo až na Šumavu. Je znám jediný jeho potomek Závaš I., nelze však říci, že neměl žádné sourozence. I Závaš I., pobýval na královském dvoře, což můžeme soudit podle listiny z roku 1209, kterou vydal Přemysl Otakar I., na níž figuroval jako svědek, zde jsme se poprvé setkali s jeho jménem. Za svého života, Závaš zastával úřad dvorského sudího a podkomořího. Po roce 1255 o něm není žádných zpráv.³² Závaš měl dva syny Budivoje a Vítka, díky nim se Krumlovská větev rozdělila na dvě linie, podle svého území. První Budivojova linie držela Skalici, Sepekov a Ledenice a druhá Vítkova Načeratec a Strunkovice. Krumlov jako hlavní sídlo rodu spravovali společně.³³ Budivoj z Krumlova sňatkem s Perchtou z Griesbachu získal hrad Falkenštejn u Pasova.³⁴ Měl osm dětí Vítka III., Voka I., Budivoje II., Hezlina, Závaše z Falkenštejna, Perchtu a dvě dcery neznámého jména.

O Závašovi můžeme říct, že byl nejznámějším členem krumlovské větve Vítkovců. Byl to velmi schopný a moci chtivý muž.³⁵ Závaš z Falkenštejna za rod Vítkovců v roce 1276 stanul v čele české šlechty proti králi Přemyslu Otakaru II., šlechta prostřednictvím Rudolfa Habsburského chtěla prosazovat své zájmy.³⁶ Vítkovci odmítli uznávat vrchní práva v zemi, kterými disponoval král. Tento celý mocenský boj skončil pro Závaše velice nešťastně, byl prohlášen za psance. K ostatním Vítkovcům se král zachoval shovívavěji,

³¹ Juřík, P.: *Jihočeské dominium*, s. 14-15.

³² Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 52-60.

³³ Sedláček, A.: *Hrady, zámky a tvrze království českého III*. Praha: Šimáček, 1885. S. 21.

³⁴ Menclová, D.: *České hrady díl 1.*, s. 174.

³⁵ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 66-69.

³⁶ Vzorem jim zřejmě byly Rakousi, kde šlechta vládla společně s králem, viz. Juřík, P.: *Jihočeské dominium*, s. 39.

dále se sporu budu věnovat v kapitole týkající se pánů z Hradce.³⁷ Závíš Falkenštejna, po smrti krále, získal přízeň vdovy po Přemyslu Otakaru II. královny Kunhuty, s níž se v roce 1284 oženil. Rok po sňatku královna umřela a král Václav, jeho nevlastní syn, věnoval Závíšovi a jeho synovi Ješkovi, kterého zplodil s Kunhutou, rozsáhlé území. Závíš po své druhé manželce netruchlil nikterak dlouho a oženil se po třetí, s princeznou Alžbětou sestrou uherského krále. Tento sňatek byl dalším důkazem Závíšových politických ambicí. Nakonec umřel velice tragicky. Manželka krále Václava Guta³⁸ namluvila králi, že Závíš usiluje o jeho korunu, král tedy jej pozval na Pražský hrad, pod záminkou kmotrovství jeho syna a nechal jej zajmout. Celý rod Vítkovců byl obviněn ze spiknutí. Král po nich požadoval vydání jejich hradů, pod výhrůžkou smrti Závíše, ti však nařčení odmítali, hrozbě nevěřili a žádné majetky králi nevydali. Závíš byl popraven velitelem královského vojska Mikulášem I. Opavským, v roce 1290 na louce pod hradem na Hluboká.³⁹ Závíš s Falkenštejna měl s první manželkou dceru, u obou je nám jméno neznámé. Závíšův syn Ješek, byl po smrti otce poslán do řádu německých rytířů.⁴⁰

Posledním Vítkovcem z krumlovské linie byl Vok II., byl synem Vítka II. z Krumlova. Umřel roku 1302. Dědictví získali nejbližší příbuzní, páni z Rožmberka, neboť si jej vymohli na králi Václavu II. Král se pod jejich tlakem musel vzdát práva odúmrť.⁴¹ Konkrétně majetek přešel na Jindřicha z Rožmberka.⁴² Rožmberkové tímto majetkem značně rozšířili své državy a pomalu začali vytvářet na jihočeském území jedno ucelené dominium.

³⁷ Juřík, P.: *Jihočeské dominium* s. 39.

³⁸ Dcera Rudolfa Habsburského. Viz Juřík, P.: *Jihočeské dominium* s. 39 – 42.

³⁹ Juřík, P.: *Jihočeské dominium* s. 39 – 42.

⁴⁰ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 81 – 86.

⁴¹ Juřík, P.: *Jihočeské dominium* s. 39.

⁴² Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 81.

5 Páni z Rožmberka

Vítek I. byl nejmladší potomek Vítka z Prčice. Je známo jeho přízvisko „de Plankinberg. Toto přízvisko odkazovalo na hrad Blankenberg, který musel získat ještě za života svého otce.⁴³ Vítek z Prčice měl časté styky s Pasovem, které jeho syn Vítek touto državou jen utužil. Přízvisko poukazovalo i na přízeň s rodem Blankenburg-Schönheringen z Rakouska.⁴⁴ Změna predikátů nebyla nic výjimečného, syn mohl být odjinud než otec, jako se stalo i v tomto případě. Šlechtic mohl predikáty i měnit. V přívlastku se odráží řada sídelních, rodopisných a majetkových faktorů.⁴⁵ Z dochovaných pramenů můžeme soudit, že Vítek byl velmi často přítomen na dvoře Přemysla Otakara I. i jeho syna krále Václava I. Poslední údaj o existenci Vítka I. byl z roku 1236. Jméno jeho manželky i její původ neznáme, z dětí známe pouze Vítka z Příběnic, Zachariáše a Voka I. z Rožmberka.⁴⁶

Vok I. položil, dva základní body další rodové expanze hrad Rožmberk a rodový Klášter Vyšší Brod.⁴⁷ Rodové sídlo hrad Rožmberk bylo vybudováno někdy kolem roku 1250. Jako hlavní rezidence Rožmberků sloužil Rožmberk (obr. 5) do roku 1302, kdy po vymření krumlovské větve přesídlili na hrad Krumlov.⁴⁸ Rožmberk byl jednou ročně centrem pro všechny Vítkovce, každoročně se tu sešli všichni zástupci jednotlivých větví na den sv. Josefa a radili se. Pozvány bývaly i spřátelené rody. Území rodu Vítkovců bylo v této době značné, zaujímalo velkou část Čech i Moravy. Tato skutečnost svědčí o neobyčelné rodové solidaritě, kterou si Vítkovci projevovali.⁴⁹ Vok I. z Rožmberka podporoval velmocenskou politiku Přemysla Otakara I. V roce 1255 se s ním dokonce vypravil na křížovou výpravu do Pobaltí. Od téhož roku zastával funkci nejvyššího maršálka Českého království.⁵⁰ Vok I. se také zúčastnil vpádu českého vojska do Bavorska v roce 1257, konkrétně bitvy u Mühlendorfu⁵¹. V rámci svých kolonizačních snah roku 1258 koupil pasovské léno spojené s úřadem maršálka biskupství. Pasovský biskup nestál o toto

⁴³ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 116.

⁴⁴ Menclová, D.: *České hrady díl 1*, s. 174.

⁴⁵ Žemlička, J.: *Počátky Čech královských: 1198-1253 : proměna státu a společnost*, s. 370.

⁴⁶ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 116- 118.

⁴⁷ Lavička, R., Šimůnek, R.: *Páni z Rožmberka*, s. 29.

⁴⁸ Juřík, P.: *Jihočeské dominium*, s. 405.

⁴⁹ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl 1, s. 70-72.

⁵⁰ Juřík, P.: *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 44.

⁵¹ V této bitvě byli Češi poraženi. Viz Juřík, P.: *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 44.

spojenectví a vynutil si zrušení prodeje.⁵² V roce 1260 vydal Přemysl Otakar II. listinu, v níž udělili Vokovi do léna hrabství Raabs, a tuto svěřenou výsadu komentoval následovně: „*Pocházejí prý od předků svobodných a urozených a je schopni dosáhnout hraběcí i vyšších hodností.*“ Téhož roku je jmenován hejtmanem ve Štýrsku po porážce Uhrů u Kressenbrünu. V roce 1262 v Nových Hradech vydává listinu, označovanou jako poslední vůle, kterou vše odkazuje manželce a synům, některým příbuzným, církevním institucím a služebníkům.⁵³ Jeho manželkou byla Hedvika ze Šamberka⁵⁴ s níž měl dva syny Vítka z Rožmberka a Jindřicha z Rožmberka. Po jeho smrti se Hedvika znovu vdala za Frydrycha z Štubenberku.⁵⁵

První syn Voka z Rožmberka Vítek III. se narodil zřejmě po svatbě rodičů po roce 1244. Podle nekrologia Vyšebrodského kláštera zemřel 22. 9. 1277, tedy velmi mladý, bylo mu pouhých 13 let, o jeho rodině se nedochovaly žádné zprávy.⁵⁶ Druhý syn Jindřich I. z Rožmberka syn Voka I. z Rožmberka se narodil okolo roku 1245. Podporoval Závíše z Falkenštejna. Po nástupu Václava II. na trůn⁵⁷, získal Jindřich jeho sympatie.⁵⁸ V roce 1301 ho Václav jmenuje nejvyšším komorníkem, tuto funkci zastává až do konce života.⁵⁹ Umřel v roce 1310.⁶⁰ Jindřich I. nebyl zdaleka posledním Rožmberkem, rod se nadále rozvíjel až do roku 1611, kdy umřel poslední Rožmberk Petr Vok.⁶¹

Páni z Rožmberka vlastnili četný majetek, který jim zaručoval moc a přední postavení mezi šlechtickými rody. Každý panovník tyto podmínky musel respektovat, protislužbou mu byla jejich podpora.⁶² Tito Rožmberkové dali základ mocnému rodu, se kterým se v průběhu ději, ještě mnohokrát setkáme, i další zástupci rodu patřili mezi přední šlechtice v českých zemích. Rožmberkové se nacházeli v samém centru dění, zastávali jedny z nejvyšších funkcí v českém státě, byli místodržící, nejvyššími komorníky,

⁵² Juřík, P.: *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 44.

⁵³ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s.122.

⁵⁴ Hedvika ze Šamberka byla dcerou Jindřicha ze Schwanberka a vdovou po Jindřichovi z Chůringu, viz Kubíková, A.: *Rožmberské kroniky : krátký a summovní výtah od Václava Březana* s. 23.

⁵⁵ Kubíková, A.: *Rožmberské kroniky : krátký a summovní výtah od Václava Březana*, s. 23.

⁵⁶ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 123-124.

⁵⁷ Nastoupil na trůn roku 1283. Po smrti Přemysla Otakara II. v bitvě na Moravském poli. viz Juřík, P. *Jihočeské dominium*, s. 44.

⁵⁸ Juřík, P.: *Jihočeské dominium*, s. 44.

⁵⁹ Lavička, R., Šimůnek, R.: *Páni z Rožmberka*, s. 19.

⁶⁰ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 128.

⁶¹ Juřík, P.: *Jihočeské dominium*, s. 59.

⁶² Juřík, J.: *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 43.

maršálky, ale i funkce duchovní. Podařilo se jim vytvořit největší ucelené panství v českých zemích, kterému základy byly dány právě v 12. a 13. století.⁶³ Majetková držba Rožmberků se vyvíjela celých 350 let, zhruba toto období můžeme datovat mezi léty 1250 – 1610.⁶⁴

⁶³ Halada, J.: *Lexikon české šlechty* Praha: Akropolis, 1992. s. 129-131.

⁶⁴ Lavička, R.: Šimůnek, R. *Páni z Rožmberka*, s. 29.

6 Páni z Třeboně a Landštejna

Mezi další Vítkovce patřila linie Třeboňská, která později získala, území Landštejnské a Lomnické. Původní český název Třeboně byl někdy zaměňován za německý Witigenawe, překlad tohoto názvu města je Vítkův luh. Zda byla Třeboň pojmenována podle Vítka z Prčice nebo Vítka I. bohužel nevíme. Vítkovci pozvedli původní tvrz Třeboň na hrad (obr. 7).⁶⁵ Osada později i město⁶⁶ Třeboň se nacházelo ve velice příhodné poloze, protínala ji vitorazská zemská stezka.⁶⁷ Za zakladatele třebboňsko-landštejnské linie byl považován Vítek I. z Klokot. Byl velmi schopný, za svého života získal rozsáhlý majetek, který se táhl od Nových Hradů až po Tábor. Vítek z Klokot měl sedm dětí Pelhřima, Ojíře, Vítka, Ludmilu, Jitku, Gertrudu a Kateřinu. O Vítkovi II. ze Skalice a Klokot a jeho bratru Pelhřimovi je toho velmi málo známo. Ojíř byl v letech 1260-1268 držitelem trhových Svin.⁶⁸ Ojíř měl dva syny Voka I. z Třeboně a Sezemu I. z Landštejna.⁶⁹

Záhadný původ má Vítkovec se jménem Ojíř II. z Landštejna, u kterého nemůžeme s určitostí určit, kdo byl jeho otec. V roce 1277 spolupracoval se Závišem z Falkenštejna v odboji proti králi Přemyslu Otakaru II. Za tyto jeho snahy mu byly také zabráný některé statky, které měl ve svém vlastnictví. Roku 1284 přislíbil věrnost králi Václavu II.. Díky jeho příbuzenským stykům a podpory Záviše z Falkenštejna získal v roce 1279 území Svin a v roce 1281 je uváděn jako držitel Lomnice nad Lužnicí. Ojíř II měl syny Vítka III. z Landštejna a Smila z Nových Hradů. Vítek III. Landštejn zřejmě zdědil po svém příbuzném Sezemovi z Landštejna.⁷⁰ Vítek byl neohroženým válečníkem, v roce 1309 se zúčastnil bojů o Prahu. Pomohl tak vypudit Jindřicha Korutantského ze země, tato skutečnost usnadnila Janu Lucemburskému cestu k trůnu.⁷¹ Vítek z Landštejna zřejmě

⁶⁵ Sedláček, A.: *Hrady, zámky a tvrze království českého*, s. 125.

⁶⁶ Třeboň byla ustanovena městem od roku 1266. Viz Doležalová, J.: *Děti pětileté růže*. Praha: Regia, 2002. s. 131.

⁶⁷ Doležalová, J.: *Děti pětileté růže*, s. 130.

⁶⁸ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 94-96.

⁶⁹ Tamtéž, s. 101-102.

⁷⁰ Tamtéž, s. 104-107.

⁷¹ Juřík, P.: *Domínia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 117.

zemřel mezi léty 1312-1315.⁷² Smil z Nových Hradů se po roce 1282 oženil s Kunhutou z Kuenringu, která obdržela věno Nové Hradky a Stropnici, které rozšířily majetek linie třeboňské. Později díky těmto majetkům začal používat přízvisko „z Nových Hradů“.⁷³

Posledním majitelem Třeboně je Jan z landštejnské větve Vítkovců, který v roce 1366 prodává Třeboň Rožmberkům - Petrovi, Joštovi, Oldřichovi, Janovi. Důvody prodeje nejsou známy.⁷⁴ Rožmberkům díky druhé vítkovské linii, připadla další država, která rozšířila jejich expanzi po jižních Čechách.

6.1 Landštejn

Na konci třináctého století získala třeboňská větev hrad Landštejn, který se nachází na Jindřichohradecku. Podle tohoto hradu si páni z Třeboně změnili i svůj predikát.⁷⁵ Poprvé predikát z Landštejna používá Sezema I. z Třeboně, syn Ojíře I. z Třeboně, jeho pak následovali i další jeho příbuzní.⁷⁶ Landštejn (obr. 8) vynikal svým neprostupným opevněním, ležel na výhodném území na tehdejší hranici Čech, Moravy a Dolních Rakous.⁷⁷ První zmínka o hradu na vitorazském území⁷⁸ je z roku 1231, tehdy nebyl ještě ve vlastnictví Vítkovců. Ti získávají hrad nejpozději do roku 1282. A to díky Přemyslu Otakaru II., který toto rakouské území roku 1282 připojil k Čechám, sňatkem s Markétou z Babenberka. V tomto období se již naplno prosazuje mocenský vliv Vítkovců na jihočeském území.⁷⁹ Landštejn Vítkovci spravovali až do roku 1381, kdy jej Václav IV. podstoupí šlechtici Konrádu Krajčovi z Krajku. Hlavní větev potomků z Landštejna vymírá ve 14. století.⁸⁰

⁷² Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 109.

⁷³ Tamtéž, s. 109 – 110.

⁷⁴ Doležalová, J.: *Děti pětileté růže*, s. 131.

⁷⁵ Halada, J.: *Lexikon české šlechty*, s. 86.

⁷⁶ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 102-104.

⁷⁷ Sedláček, A.: *Hradky, zámky a tvrze království českého IV*. Praha: Šimáček, 1885, s. 98.

⁷⁸ *Vitoraszsko – přehraníčí Čech a Rakouska*, Třeboňsko-Landštejnská větev Vítkovců ovládla území Novobystřicka, které do tohoto území patřilo. Toto území získali díky rodu Kuendingů, se kterým byli Vítkovci spřízněni. viz. Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 15.

⁷⁹ Juřík, P.: *Domina pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 113.

⁸⁰ Doležalová, J.: *Děti pětileté růže*, s. 166-167.

7 Páni ze Stráže a Ústí

Tato linie byla údajně tvořena z potomků levobočka či synovce Vítka z Prčice Sezemi. Strážská větev byla nejméně movitá linie rodu Vítkovců.⁸¹ Získala území kolem řeky Nežárky, kde se táhla jedna z obchodních stezek, kterou hlídal strážní hrádek. V roce 1267 byl na tomto místě postaven hrad (obr. 10), podle letopisů ho vystavěl Sezema z rodu Vítkovců.⁸² Své přízvisko ze Stráže použil poprvé v roce 1282, kdy byl spojencem Závíše z Falkenštejna.⁸³ Jeho potomci se údajně jmenovali Přibík a Vílém, mnoho informací o nich nemáme. Víme jen, že žili ve 14. století a jejich synové byli pokračovatelé strážské větve.⁸⁴ O této linii Vítkovců nemáme mnoho přesných zpráv, více se tato linie začala prosazovat v 15. století, v období husitských válek.⁸⁵

⁸¹ Juřík, P.: *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů.*, s. 125.

⁸² Tamtéž, s. 125.

⁸³ Doležalová, J.: *Děti pětilisté růže*, s. 182- 183.

⁸⁴ Sedláček, A.: *Hrady, zámky a tvrze království III.*, s. 267.

⁸⁵ Juřík, P.: *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů.*, s. 125-126.

8 Páni z Hradce

Není sporu, že páni z Hradce patřili nejen mezi nejvýznamnější ale i nejmocnější šlechtické rody v českých zemích. Ve 13. století patřili díky svému majetku a moci i mezi nejvýznamnější větve Vítkovů. Předčili dokonce i Rožmberky, jejichž vliv a moc vzrostly až ve 14. století, mimo jiné Rožmberkům k tomu dopomohlo dědictví po vymřelé větvi pánů z Krumlova.⁸⁶ Za své existence získali páni z Hradce značné jmění, ze kterého velkou část věnovali na výstavbu nákladných staveb. V roce 1297 se majetek pánů z Hradce rozkládal nejen v jižních a středních Čechách, ale i na území Moravy. Mezi jejich české příbuzné patřili nejen mocní Rožmberkové a ostatní větve Vítkovců, ale také Valdštejni, Šternberci, Lobkovici, Tovačovští, páni z Kravař, Kunštátu, Rožmitálu, Hohenzollerni atd.⁸⁷ Nyní se zastavíme u jednotlivých významných pánů z Hradce do roku 1312, jmenovitě Jindřichovi I. z Hradce, Vítkovi I. z Hradce, Oldřichovi I. z Hradce a Oldřichovi II. z Hradce. Přiblížíme si jejich život a postavení a ve stání správě Českých zemí, neboť páni z Hradce patřili nejen mezi přední českou šlechtu, ale i obratně dokázali zasahovat do proměn postupně se rozvíjejícího českého státu.

8.1 Jindřich I. z Hradce

Jindřich z Hradce byl zakladatel větve pánů z Hradce. Je velmi těžké dopátrat se o Jindřichovi jakýkoliv informací. Není známa ani jedna listina, kterou by vydal, až na jednu, ve které je uveden jako spoluvydavatel. V dochovaných listinách figuruje pouze jako svědek.⁸⁸ Jindřich spravoval sídlo ležící na obchodní cestě z Čech do Rakous nazývané Gradec neboli Hradec (obr. 12). První trhová osada pochází již z konce 12. století. Postupně se rozrůstala a začala se měnit v město, které nejprve bylo opevněno podhradím, poté se začal dotvářet hrad s příkopem.⁸⁹ Jindřich I. z Hradce rozšiřoval své državy a upevňoval své postavení nejprve za vlády Přemysla Otakara I., který nastoupil na trůn v roce 1197. Po jeho smrti se v roce 1230 ujal vlády jeho syn Václav I. Na počátku

⁸⁶ Jůna, J.: *Sborník: 13. století v Jindřichově Hradci*, s. 13.

⁸⁷ Halada, J.: *Lexikon české šlechty*, s. 58-59.

⁸⁸ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 49.

⁸⁹ Juřík, P.: *Domínia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 68.

vlády krále Václava I. patřil rod Vítkovců k oporám Václavovi vlády, díky jejich oboustrannému proštaufskému zaměření. Sílicí vliv českého státu i moci Vítkovců se ve třicátých letech setkal s nedůvěrou a obavou z jejich moci ze strany pasovských biskupů, kteří si vytvářeli podunajské knížectví. Roku 1231 zabralo biskupství několik vítkovských lén v Podunají. Za Václavovy vlády se jižní Čechy v područí Vítkovců začaly nebývale rozšiřovat, vznikaly hrady Jindřichův Hradec, Krumlov, Třeboň, Rožmberk, dále se pak kolem hradů začaly vytvářet i vesnice a dvory.⁹⁰

Poprvé se Jindřichovo jméno objevilo na listině z roku 1205, jako člena družiny krále Přemysla Otakara I. Stejně jako jeho otec Vítek z Prčice i Jindřich zastával různé funkce na dvorských úřadech. Sloužil jako stolník, číšník, později i jako dvorní maršálek⁹¹ nebo jako diplomat.⁹² Hradecký predikát u jména Jindřich I. použil až roku 1220 „de Novo Castro“⁹³. Jindřich I. byl výjimečně schopný muž, své prokrálovské postoje spolu s dalšími šlechtici vyjádřil listem, který na obranu krále ve sporu s pražským biskupem Ondřejem poslali papeži. Tento list vyjadřoval podporu Přemyslovy politiky a ujišťoval o poslušnosti římské kúrii, za což byl písemně pochválen v roce 1217 papežem Honoriem III.⁹⁴ Projevoval sympatie k církevním řádům. Dosvědčuje to i svědectví na listině z roku 1222, kterou vydal Přemysl Otakar I. Listina udělovala privilegium německým rytířům. Poskytovala jim imunitu a potvrzovala držení majetku v Čechách. Je pravděpodobné, že právě Jindřich I. přivedl do Jindřichova Hradce templáře i řád německých rytířů. Neví se, co bylo příčinou jeho sympatií k těmto řádům, možné však je, že svou roli v tom hrál jeho otec Vítek z Prčice, který se prý účastnil cesty do Palestiny.⁹⁵

Poslední zprávy o Jindřichovi jsou z roku 1237. Jindřich I. byl pochován na Velehradě. Není zmínky, z jakých důvodů byl pohřben právě na tomto privilegovaném

⁹⁰ Vaníček, V.: *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický 1981, roč. 29, s. 96-98.

⁹¹ Funkce maršálka spočívala zprvu o péči o koně, časem se pravomoci proměňovaly, ale stále se vztahovaly k jezdeckému. Viz Vaníček, V.: *Velké dějiny země koruny české II.*, s. 225.

⁹² Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl 1., s. 49.

⁹³ Jindřich ani jednou nepoužil predikát z Hradce, psal se: de Novo castro, de Novo domo, de Novo castello, de Niwen, Newenhaus. Viz Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl 1., s. 50.

⁹⁴ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 17.

⁹⁵ Tamtéž, s. 16.

místě, v této době zde mohli být pohřbíváni jen řeholní bratři. Jméno manželky bohužel není známo. Pravděpodobně spolu měli dva syny, Vítka I. z Hradce a Sezemu I.⁹⁶

8.2 Vítek I. z Hradce

Po úmrtí Jindřicha I. zdědil Hradecké panství jeho syn Vítek I. z Hradce. Byla to doba, kdy v roce 1253 umřel král Václav I. a na trůn nastoupil jeho syn Přemysl Otakar II. Roku 1237, ještě za vlády krále Václava, se jeho vztah k Vítkovcům proměnil, dostali se mimo jeho přízeň, náhle zmizeli z královského dvora. Mohla za to zřejmě zahraniční politika Václava I. proti Fridrichu II., který mu nechtěl přiznat dědictví babenberské. Vítkovci se na královský dvůr vrátili mezi léty 1242-1244, v době kdy císař prozatímně uznal nároky Přemyslovců na Rakousko. V období 1253 – 1278 byl vývoj Vítkovců ovlivněn vládou Přemysla Otakara II. Tato doba byla charakteristická dvěma dominujícími tendencemi Přemyslovi vlády, česká expanze do alpských zemí a rivalita mezi panovníkem a šlechtou. Když Přemysl Otakar II. v roce 1251 získal Rakousko, stoupl význam jižních Čech a do popředí se dostala jihočeská šlechta, nejen díky blízkosti panství, ale i díky její sňatkové politice⁹⁷

Poprvé se jméno Vítka I. objevuje na listině z roku 1234. Vítek svůj společenský vzestup uskutečňoval nejprve na Moravě. Proč právě na Moravě a proč si nebudoval své postavení jako otec v Čechách, není známo.⁹⁸ Vítek I. z Hradce se zřejmě zúčastnil střetu s Mongoly, kteří byli poraženi u Olomouce v roce 1241. Za účast v této válce nejspíš získal v letech 1247 – 1249 úřad Olomouckého kastelána a také moravské statky.⁹⁹ Na Moravě navázal osobní vztah s novým markrabětem Přemyslem Otakarem II. V čele Přemyslova dvora na Moravě se Vítek I. pohyboval již od jeho vzniku, i když do té doby byl důvěrníkem krále Václava I.¹⁰⁰ Odchod z tohoto území v roce 1250 zřejmě zapříčinily události nepovedeného převratu, jehož cílem bylo posláni krále do „politického důchodu“.

⁹⁶ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 15 – 26.

⁹⁷ Vaníček, V.: *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický, s. 96 -98.

⁹⁸ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 20- 21.

⁹⁹ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl I, s. 55.

¹⁰⁰ Vaníček, F.: *Velké dějiny zemí koruny české II.*, s. 372.

Cílem převratu mělo být zastoupení krále jeho synem Přemyslem Otakarem II. Můžeme se domnívat, že Vítek I. s ostatními Vítkovci patřil mezi iniciátory tohoto spiknutí.¹⁰¹ Vítkovci měli s panovníkem spory hospodářského a stavovského rázu. Králova hospodářská politika se Vítkovců značně dotýkala, nemohla být, ale přesně mířena právě proti nim. Hlavní příčinou odboje Vítkovců nemohla tedy být především hospodářská politika, ale spíše stavovská. Vítkovcům se především nelíbilo, že byli vytlačeni z předních zemských funkcí v 40. -70. letech 13. století.¹⁰² Tento nepovedený převrat měl dopomoci šlechtě k vzestupu. Václav I. se v letech 1248- 1249 pouští do domácí války proti svému synovi a šlechtě.¹⁰³ Pokud by se převrat zdařil, Přemysl Otakar II. by musel respektovat zájmy vyšších vrstev. Boje byly vleklé a tábor povstalců nesourodý. Tato fakta přiměla politickou veřejnost k podpoře legitimní královské moci. Celá rebelie skončila ovládnutím Pražského hradu a poté vyjednáváním smířčích podmínek. Následky tohoto sporu v jižních Čechách nejsou nikterak známy, nevíme, zda se vůbec Vítkovci postavili za své činy v odboji. Král Václav chtěl mít Moravu pod větší kontrolou, aby věděl s kým se jeho syn a budoucí následník stýkal, kromě starých druhů ho odklopil sobě loajálními společníky. Václav obnovuje čilejší styky s Vítkovci, důkazem byla listina vydaná králem v roce 1250, kde několik zástupců rodu svědčí.¹⁰⁴ Od 1251 se Vítek i po těchto incidentech opět začal pohybovat v okolí krále Václava.¹⁰⁵ Krize českého státu v letech 1247-1250 měla za následek mnoho strukturálních změn, mimo jiné modernizaci země, do popředí se dostala šlechta a vysoce postavené elity mezi nimi i Vítkovci Rok 1250 můžeme považovat za jistý předěl. Na základě této situace bylo obnoveno legitimní dvojvládí. Vydrželo do roku 1253.¹⁰⁶

Vítek z Hradce zřejmě nechal vystavět tvrz Vítkův Hrádek, který byl, jak již bylo řečeno, v úvodu mé práce zaměňován s rodištěm Vítkovců. Vítkův Hrádek se nacházel u Blažejova na panství pánů z Hradce. Později území daroval řádu německých rytířů.¹⁰⁷ Vítek z Hradce se stejně jako jeho otec zajímal o církevní organizace, které působili na

¹⁰¹ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 68-69.

¹⁰² Vaníček, V.: *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický, 1981, roč. 29, s. 98-90.

¹⁰³ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 68-69.

¹⁰⁴ Žemlička, J.: *Počátky Čech královských: 1198-1253 : proměna státu a společnost*, s. 181-183.

¹⁰⁵ Vaníček, V.: *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický, s.98.

¹⁰⁶ Vaníček, V.: *Velké dějiny zemí koruny české II.*, s 386 - 387.

¹⁰⁷ Sedláček, A.: *Hrady, zámky a tvrze království českého IV.*, 9-10.

jeho panství o templáře i německé rytíře. Tyto řády měly vliv na urychlení kolonizace území jižních Čech. Sympatie k německým rytířům získával Vítek z Hradce na výpravách do Pruska v letech 1255 – 1268 s Přemyslem Otakarem II.¹⁰⁸ Naposledy byl Vítek připomínán na listině z roku 1259. Vítek I. měl s manželkou neznámého jména pět synů, Sezemu II., Bedřicha, Jindřicha II, Dětricha a Oldřicha I.¹⁰⁹

8.2.1 Potomci Vítka I. z Hradce

Jak již bylo řečeno, Vítek z Hradce měl pět synů, z nichž nejvýznamnější byl Oldřich I., který zdědil panství po otci. Nejméně informací máme o Jindřichu II., umřel dříve než jeho otec. Nevrátil z křížové výpravy, které se účastnil se svým otcem Vítkem I. v roce 1255. O jeho potomcích není prozatím nic známo.¹¹⁰ Sezema II. budoval své postavení mimo Jindřichův Hradec, s největší pravděpodobností dostal od svého bratra Oldřicha I. z Hradce Stráž nad Nežárkou a Kardašovu Řečici. Predikát ze Stráže nad Nežárkou používá roku 1284. V roce 1264 byl už zřejmě také držitelem Ústí.¹¹¹

Církevní kariéru razili Bedřich s Dětrichem. Bedřich byl olomouckým arcijáhnem. Bedřichova činnost ani jeho příbuzenství s pány z Hradce nejsou známy v žádných studiích o Hradecké linii. Jediná informace, která vede k objasnění příbuzenského vztahu pánů z Hradce a Bedřicha je uvedena na jeho náhrobní desce. Deska byla nalezena kolem roku 1870 v Hrubčicích. Text na ní je napsán cyrilicí. Na desce je však uvedeno špatné datum, které patřilo předchůdci Bedřicha. Podle prof. M. Pojsla, který nápis přeložil, je na náhrobní desce napsáno: „*Léta Páně 1302 druhého května zemřel pan Bedřich olomoucký arcijáhen, bratr pána Dětricha, osmnáctého biskupa olomouckého kostela.*“¹¹² Zda Dětrich patřil do rodu Vítkovců, nebylo potvrzeno diplomatickými prameny. Zařazování biskupů do šlechtických rozrodů je specifické pro starší historiografii.¹¹³ Dětrich byl nejdříve olomouckým kanovníkem, v roce 1281 se stal i olomouckým biskupem, byl vysvěcen v Mohuči pražským biskupem. Čím si tento postup zasloužil, proč kapitula povýšila na

¹⁰⁸ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 69.

¹⁰⁹ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 23.

¹¹⁰ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 34.

¹¹¹ Tamtéž, s. 32-33.

¹¹² Tamtéž, s. 35-36.

¹¹³ Vaníček, V.: *Velké dějiny země koruny české III.*, Praha, Litomyšl: PASEKA, 2002, s. 183.

biskupa zrovna Dětricha, vysvětlila takto: „*léty dospělý, mravů chvalitebných, povahy usedlé, je znalec kanovníckého práva, šlechtic zrozený z řádného manželství a je už knězem.*“ Spolu s Rudolfem Habsburským se Dětrich v roce 1287 zúčastnil sněmu ve Würtzburgu, který byl organizován papežským legátem. Dětrich byl přítomen i u korunovace českého krále Václava II. v Praze roku 1297. Mezi jeho zásluhy patřilo i povýšení Kroměříže na město nebo založení kolegiální kapituly u sv. Petra v Brně. Zemřel roku 1302, je pohřben v Olomouci v katedrále sv. Václava.¹¹⁴

8.3 Oldřich I. z Hradce

Oldřich I. stanul v čele pánů z Hradce, v období, kdy byl králem stále Přemysl Otakar II., v době, kdy král podporoval Vítkovské zájmy v Podunají, snažil se obrátit jejich expanzivnost ve svůj prospěch. Období vlády Oldřicha I. z Hradce znamenalo také obnovení sporů mezi Vítkovci a panovníkem. Spory mezi Vítkovci a králem časově navazovaly na konflikt, jenž měl v letech 1268-1269 se štýrskou šlechtou, která byla příbuzensky sblížena s Vítkovci. Stejně jako v českých zemích i v alpských se Přemysl Otakar II. snažil posilovat svou svrchovanou moc na úkor šlechty.¹¹⁵ Přemysl Otakar zemřel v bitvě na Moravském poli roku 1278. Na trůn měl dosednout jeho syn Václav II., ten byl však ještě velmi mlády, vdova po panovníkovi Kunhuta požádala o pomoc králova synovce Otu V., který převzal pět let poručenství nad mladým králem Václavem II.¹¹⁶

První zmínka o Oldřichovi I. je z roku 1254.¹¹⁷ Oldřich z Hradce pokračoval v politice svého otce Vítka I. nejen co se týče kolonizace jejich území, ale také v podpoře Přemysla Otakara II. Po jeho boku bojoval v roce 1260 proti uherskému králi Bélovi IV. v bitvě u Kressenbrunn. Král před bojem přislíbil, že za vítězství založí klášter. Slib dodržel a založil klášter ve Zlaté Koruně. Zakládací listina je datována před 12. září 1263, kde Oldřich z Hradce figuroval mezi svědky. Tato stavba však nepředstavovala pro Vítkovce nic dobrého. Byl to jakýsi opěrný bod královské moci na jihu Čech a omezoval

¹¹⁴ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 69.

¹¹⁵ Vaníček, V.: *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický, 1981, roč. 29 s. 104-106.

¹¹⁶ Žemlička, J.: *Století posledních přemyslovců*, Praha: Melantrich 1998, s. 153-155.

¹¹⁷ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 27.

jejich expanzi. Další opěrný bod své moci a oslabení moci Vítkovců, který nechal král vystavět v roce 1265, bylo město České Budějovice.¹¹⁸ Od roku 1265 až do roku 1269 Oldřich I. zastával úřad královského podkomořího a z větší části žil na královském dvoře, můžeme říci, že v této době byl i vůdčí osobností rodu Vítkovců. Po roce 1269 zřejmě upadl u krále v nemilost a vrátil se zpátky na svůj hrad do Hradce. Je možné, že za to mohl i fakt, že moc Vítkovců stoupala a vypadalo to, že se pokouší zastiňovat moc panovníkovu.¹¹⁹

V roce 1272 nastal zlom ve vztahu Oldřicha z Hradce, ostatních Vítkovců a krále Přemysla Otakara II., napětí a nepřátelské vztahy se začaly stupňovat. Vítkovci se ocitli mimo okruh králových dvořanů. Král zabral stříbrné doly pod správou rodu mezi nimi i doly kolem samotného Hradce. Zřejmě vzpomenu i donaci knížete Frydrycha, kterou v této době Vítkovci nemohli dokázat žádným pergamenem a jejich území prohlásil za královské léno. Není vyloučeno, že král napadl Oldřicha i vojensky.¹²⁰ Kronikář Neplach o této době napsal: „*Otakar učinil mnohé násilí svým, odnímaje jim statky, neboť Vítkovcům vzal Ústí a Jindřichův Hradec a usadil je do jakési vsi jménem Buk.*“¹²¹ Toto období, které představovalo ponížení pro Oldřicha, se nedá doložit.¹²² Bylo možné, že Vítkovci měli svůj podíl na Přemyslově neúspěchu při obléhání Vídně roku 1276 nebo i jemu osudné bitvě na Moravském poli. Šlechta si našla oporu v Rudolfu Habsburském, který podněcoval jejich rostoucí nespokojenost a využíval jí, aby dosáhl svých cílů. Rudolf chtěl oslabit moc českého krále a získat území pro svůj rod. Cílem šlechty byla společná vláda s panovníkem a panskou radou a posílení jejich moci.¹²³

Obsazení Vídně představovalo boj o vládu v Dolních Rakousích. Rudolf oblehl Vídeň. Přemysl Otakar II. očekával hlavní útok Rudolfových vojsk na západní hranici Čech v okolí Teplé.¹²⁴ Přemysl neměl mnoho mužů pouze okolo 20 000, aby mohl poslat Vídní pomoc, očekával posily českých pánů. Ti se ale prý návodem Vítkovců nedostavili. Šlechta naopak využila situace královy nepřítomnosti a pod vedením Boreše z Rýzemberka

¹¹⁸ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 69.

¹¹⁹ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 70.

¹²⁰ Tamtéž, s. 73.

¹²¹ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 28.

¹²² Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl I, s. 73.

¹²³ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 70.

¹²⁴ Tamtéž, s. 70 -71.

a Závaš z Falkenštejna pustošila města a statky královské.¹²⁵ Celá situace vyústila v okamžik, kdy se Vídeň musela vzdát. Bez žádné velké rozhodující bitvy byl uzavřen tzv. druhý Vídeňský mír. Král přišel o území, které získal v uplynulém čtvrtstoletí. Království české a markrabství moravské mu bylo uděleno v léno. Rudolf postupně ztratil nabytou oblibu u šlechty a naopak Přemysl Otakar II. roku 1277 zcela potlačil vzniklý odboj. Boreš Rýzemberka byl popraven a Závaš z Falkenštejna prohlášen psancem. Ostatní Vítkovci vyvázli bez úhon.¹²⁶

Oldřichova manželka byla Marie Magdaléna z Hardeku. Sňatek byl jeden z mnoha¹²⁷, který měl překonávat bariéry mezi Českými zeměmi a Rakousy. Přemysl Otakar na přelomu roku 1256 - 1257 zasáhl v Rakousku do sporů mezi bavorskými biskupy a Wittelsbachtými a měnil zde mocenské poměry. Sňatky jihočeských pánů s ženami mocných rakouských rodů králi v celé situaci jen pomáhaly. Rakouské nevěsty představovaly i velký potenciál pro samotné Vítkovce. Přiblížili se tak k rakouské aristokracii a byli vztaženi do širších informačních okruhů. Vítkovci získávali inspiraci v rakouské šlechtě nejen, co se týče rytířské kultury, zřejmě se u německé šlechty inspirovali opozičními vzory při jednání proti vládci.¹²⁸ Spolu Oldřich I. a Marie Magdaléna zplodili šest dětí, Vítka II., Oldřicha II., Ottu, Kateřinu, Markétu a Marii. Oldřich zemřel asi kolem roku 1282, zřejmě při velké morové epidemii.¹²⁹

8.3.1 Potomci Oldřicha I. z Hradce

Nejvýznamnější Oldřichův potomek byl jeho nástupce Oldřich II., o ostatních dětech toho mnoho nevíme, jen pár útržkovitých informací. Jméno jeho syna Vítka II. se jedinkrát vyskytuje na listině vydané jeho otcem v Hradci roku 1267, dává v ní německým rytířům újezd Kanclov. O jeho potomcích se bohužel nic nedochovalo.¹³⁰ Oldřichův syn Otto I. byl jedinkrát zmíněn, že se účastnil setkání Vítkovů na hradě Rožmberk. Zřejmě

¹²⁵ Teplý: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl I, s. 74-75.

¹²⁶ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 70 -71.

¹²⁷ Vok z Rožmberka se oženil s Hedvikou ze Schaumberka, Čěče z Budějic si vzal Giselu z Kurnringu. Viz. Vaníček, V.: *Velké dějiny země koruny české III.*, str. 77.

¹²⁸ Vaníček, V.: *Velké dějiny země koruny české III.*, str. 77

¹²⁹ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 70.

¹³⁰ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 89.

umřel jako jeho otec kolem roku 1282 při velké morové epidemii, v této době v Českých zemích umírá 600 000 lidí.¹³¹ Dcera Kateřina se vdala za Jindřicha z Kuenringu, proslulého nepřítele českého krále Přemysla Otakara II. a příznivce Rudolfa Habsburkého.¹³² Marie vstoupila v roce 1285 jako jeptiška do cisterciáckého kláštera ve sv. Bernardě, který ležel v Dolním Rakousku.¹³³ Markétin manžel byl Štefan Secberk von Meiszau z Lísniku. Byla pohřbena v kostele sv. Jana Křtitele v Jindřichově Hradci.¹³⁴

8.4 Oldřich II. z Hradce

Oldřich II. z Hradce, se ujal vedení rodové linie ve velmi neklidných dobách. Byla to doba politických změn a zmatků. V roce 1278 zemřel Přemysl Otakar II., prosperita a stabilita českého státu byla nenávratně pryč. České země sužoval hladomor, zvláště krutý byl rok 1282. Rod Vítkovců zaujal samostatné postavení, které se opíralo o rodovou soudržnost. Oldřich z Hradce v této době nezastával žádnou funkci v správním úřadu, stejně tak i Jindřich z Rožmberka, který byl spolu s Oldřichem považován za nejmocnějšího Vítkovce tohoto období. Závíš z Falkenštejna zaujal místo druhého manžela vdovy po Přemyslu Otakaru II. Kunhuty a vychovatele jejich syna Václava.¹³⁵ V období, kdy žil Oldřich II., se stal jeden z historických mezníků v českých zemích a to vypření Přemyslovců po meči králem Václavem III.¹³⁶

První zmínky o Oldřichovi II. pocházejí z roku 1280.¹³⁷ Oldřich se v roce 1283 přiklonil na stranu mladičského krále Václava II, který byl vykoupen z braniborského zajetí. Rok poté v roce 1284, přísahal spolu s dalšími šlechtici věrnost králi Václavu II. Oldřich II. se chytře držel v pozadí, když jeho příbuzný Závíš z Falkenštejna vystupoval proti tehdejšímu králi Přemyslu Otakaru II., díky tomu se možná stal se purkrabím ve Znojmě a roku 1302 i moravským podkomořím, měl za úkol spravovat města a doly.¹³⁸ Důkaz o tom, že měl výjimečný vztah ke králi Václavu II., můžeme usuzovat z takzvaného zápisu

¹³¹ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl 1, s. 75.

¹³² Tamtéž, s. 75.

¹³³ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 91.

¹³⁴ Tamtéž, s. 92.

¹³⁵ Vaníček: *Velké dějiny země koruny české III.*, s. 390.

¹³⁶ Tamtéž, s. 475- 482.

¹³⁷ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 41.

¹³⁸ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 71.

věrnosti roku 1294, v němž bylo psáno „*Pan Oldřich z Hradce, věrný služebník krále Václava odkazuje všechny statky své panovníku pro ten případ, když by umřel nezanechávaje mužského dědice...*“ Zda se králi zpronevěřil nebo jej bezmezně podporoval, se můžeme jen dohadovat.¹³⁹ Touto listinou Oldřich předešel i konfiskacím majetku, ke kterým docházelo po smrti Záviše z Falkenštejna, kdy se konfiskovaly všechny statky Závišových přívrženců.¹⁴⁰

Rok 1304 byl pro české země i území Vítkovců rokem bojů, uherský Karel Robert sešel s rakouským vévodou Rudolfem a zástupci Kumánů. Dohodli se na společném válečném tažení proti českým zemím. Byla to jakási daň za jejich expanzivní politiku posledních let. Do bojů se aktivně zapojili i Vítkovci. Spojenci doufali, že Vítkovci zradí krále Václava II. a připojí se k vojskům plenícím Čechy. Rod byl ale zřejmě spokojen se svými pozicemi ve státní správě i s vnitrostátní politikou Václava II a projevil svoji loajálnost. Pohraniční záseky, přes které vojska chtěla jet a které patřily pod kontrolu pánů z Hradce, Rožmberka a Landštejna, nechali uzavřít. Vítkovská rodová moc byla asi v těchto dobách opět vojensky silná. Zatarasem tento boj bohužel ještě neskončil. Na přelomu let 1304 - 1305 došlo k diplomatickým vyjednáváním mezi pražským a vídeňským dvorem. Ta vedla ke ztrátě některých území. Hlavním cílem pro Přemyslovce bylo udržet jádro své vlády - Čechy, Moravu, Velkopolsko a Malopolsko.¹⁴¹

V roce 1305 umřel král Václav II. Novým králem se stal jeho syn Václav III., jehož matkou byla Guta Habsburská. Václav III. vládnul pouze rok, byl zavražděn v roce 1306 v Olomouci. Jelikož neměl žádné potomky, vymírají Přemyslovci po meči. Václav III. měl čtyři sestry Elišku, Annu, Markétu a Anežku.¹⁴² Otázkou tedy bylo, kdo nastoupí na trůn. I Vítkovci se rozdělili na dva tábory podle svých kandidátů. Oldřich II. podporoval nároky na trůn Jindřicha Korutantského, manžela Václavovy sestry Anny, nesouhlasil se stanoviskem některých zástupců šlechty, duchovenstva i měšťanstva, kteří vyjednávali s římskoněmeckým králem Jindřichem VII. Na královský trůn chtěli dosadit syna Jindřicha VII. Jana Lucemburského. Dohodu chtěli zpečetit sňatkem další sestry Václava III. Elišky s Janem. K tomuto stanovisku se přikláněli i Vítkovci Jan ze Stráže a Vítek z Landštejna.

¹³⁹ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl I, s. 76.

¹⁴⁰ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 44 - 45.

¹⁴¹ Vaníček, V.: *Velké dějiny země koruny české III.*, s. 471 - 475.

¹⁴² Tamtéž, s. 475 - 482.

Byla to doba bojů a pří o moc v českém státě. Rozhodl rok 1310, kdy Jan Lucemburský dobyl Prahu. Jindřich Korutantský po svém neúspěchu odjel s ženou do Tyrol. Jan Lucemburský byl korunován 7. února 1311. Po své korunovaci vyhlásil zemský mír a šlechta mu slíbila věrnost.¹⁴³

Roku 1294 se stal Oldřich II. gubernátorem lucké provincie, tato funkce znamenala, že se stal jejím absolutním vládcem. Provincie ležela na jihovýchodě Moravy, byla jakýmsi nárazníkovým pásmem proti nájezdům Maďarů. Gubernátorem byl až do své smrti.¹⁴⁴ Oldřich z Hradce zemřel v roce 1312. Kde leží jeho ostatky, se můžeme pouze dohadovat, snad někde v okrsku řádu německých rytířů, jejichž činnost jako předešlí páni z Hradce podporoval. Oldřichova manželka byla Mechtilda ze Schaumburgu. Zanechal po sobě čtyři potomky Anežku, Alžbětu, Annu a Oldřicha III, který se stal jeho nástupcem.¹⁴⁵

8.5 Panství pánů z Hradce – Jindřichův Hradec

Opevněné královské hradiště na místě dnešního města vzniklo nejspíše v 10. století.¹⁴⁶ Hradečtí usedlíci náleželi asi ke kmeni Doudlebů. Tržní místo Hradec existovalo již od roku 1174. Území, které bylo Vítkovcům svěřeno, zaujímal z větší části lesy, dále pak močálovité oblasti či širé lány. Osídlení zde bylo velmi řídké. Vítkovci si údajně najímali i lokátory pro zmapování území. Lákali na svá území nové kolonisty, pomocí náhončích jim slibovali osvobození od poplatků po dvě generace a ochranu proti lupičům či vojenským přepadům. V Hradci žila dvě národnostní etnika Češi i Němci, jejich soužití fungovalo bez jakýkoliv pří a problémů.¹⁴⁷

Hradec se nebývale rozvinul, po roce 1280 za působení pána Oldřicha II., byl nejen centrem rytířské kultury, ale měl dotvořenou městskou správu a byl významným hospodářským, církevním a správním centrem na území jihovýchodních Čech.¹⁴⁸ Oldřich II. měl velmi dobré vztahy s králem Václavem II., král byl k němu velice štědrý, mimo jiná

¹⁴³ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 71

¹⁴⁴ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 46.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 47.

¹⁴⁶ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 15.

¹⁴⁷ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl I, s. 54-65.

¹⁴⁸ Jůna, J.: *Vítkovci a jejich rod do roku 1312*, s. 41-46.

privilegia, která již byla zmíněna, udělil Oldřichovi II. i práva na cestu zemskou, která procházela Jindřichovým Hradcem a také právo na 10 židovských rodin a užitky z nich. Hradec nebyl považován za pravé město resp. obchodní město. Důvodem k tomu bylo, že v Hradci žilo nedostatek židovských rodin. Židé byli považováni za služebníky panovníka. Bez svolení se nemohli stěhovat. Výsadní právo je usazovat a těžit z jejich obchodů náleželo králi.¹⁴⁹

Jindřichův Hradec je poprvé uváděn jako město v roce 1293. Hradečtí měšťané jsou poprvé jmenováni roku 1297. Hradec se již kolem poloviny 13. století jevil jako rozvinuté feudální sídlo s tržní osadou a opevněným hradem. Rozvoj města zaručovala stabilizovaná základna pozemkové državy a výkonná správa pánů z Hradce. Velmoži z Hradce vládli na svých územích suverénně. Snažili se omezovat centrální vlády panovníka, kterou nahrazovali vlastní patrimoniální správou. Máme velmi málo dochovaných dokumentů, z nichž můžeme posuzovat proměny města. Základním předpokladem prosperity byla jeho výhodná poloha. Jindřichův Hradec se nacházel na křižovatce dálkových cest. Město bylo díky nim spojeno s moravskými, středočeskými a východočeskými centry. Výhodná byla i blízkost s městy v Podunají, s Vídní, Lincem i Pasovem.¹⁵⁰ Konec 13. století byl spojen s rozvojem středověkých měst a vznikem nejstarších cechů. Hradec tedy nebyl výjimkou. Na výstavbě se ve 13. století podíleli četní příslušníci stavebních a podobných řemesel. Hospodářský život ve městě se značně rozrůstal a ovlivňoval i sociální strukturu a správu města. Za doklad těchto skutečností můžeme považovat i fakt, že první známý hradecký rychtář Jindřich byl kameníkem. Rychtář byl zvolen roku 1255, jednalo se patrně o prvního správního hradeckého úředníka. Za vlády prvních pánů z Hradce vzniklo stabilní poddanské město, které bylo neustále na vzestupu.¹⁵¹ Hradečtí páni byli zdatní obchodníci, vlastnili skladiště obilí a kožešin. Odchod s obilím patřil k jednomu z jejich zdrojů příjmu. Mezi další zdroj příjmů patřilo rýžování zlata. Údajně se páni z Hradce při svých cestách inspirovali možností rychlého zbohatnutí prostřednictvím rýžování zlata. Nabyli tímto

¹⁴⁹ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl I, s. 79.

¹⁵⁰ Jirásko, L.: Počátky města a jeho vývoj ve 13. století. In: Kolektiv autorů: *Jindřichův Hradec 1293/1993: sborník statí k dějinám města*. České Budějovice: Inpress, 1992, s. 9-59.

¹⁵¹ Jirásko, L.: Počátky města a jeho vývoj ve 13. století. In: Kolektiv autorů: *Jindřichův Hradec 1293/1993*, s. 9-105.

způsobem značné jmění, protože přímo kolem Hradce se nacházela příhodná místa pro rýžování.¹⁵²

Z Vítkovských hradů je nejlépe zachovaný právě ten hradecký. Z původního hradu se dochovala velká okrouhlá věž, palác s kaplí a část opevnění. Původní rozsah a podobu hradu ale bohužel přesně určit nemůžeme kvůli rozsáhlé přestavbě v 16. století.¹⁵³ Ve 13. století byl hrad trojúhelníkového půdorysu, chránily ho hradby a v rozích byly tři věže. Ve 2. polovině 13. století za vlády Oldřicha I. z Hradce se palác rozšířil o hradní kapli a čtvercovou obytnou věž, která se nazývala hranatka. V hradním komplexu vznikla také dvě opevněná nádvoří. V průběhu let se hrad setkal s řadou přestaveb a postupně se přebudoval v zámek.¹⁵⁴ Hrad a zámek Jindřichův Hradec patří k největším a nejkrásnějším komplexům v Čechách. Na velkolepé stavbě se prolíná několik slohů. Hradecký zámek se nenachází na vysokém kopci či skále, je obklopen vodou. Není to, ale vodní příkop nýbrž rybník Vajgar, řeka Nežárka a Hamerský potok.¹⁵⁵ Roku 1220 pochází nejstarší písemná zpráva o existenci „Nového hradu“.¹⁵⁶

8.5.1 Němečtí rytíři na panství pánů z Hradce

Oficiálním rokem založení řádu byl rok 1190. Událostí spojenou s tímto rokem a vznikem řádu se stalo obléhání přístavního města Akkon. Prvopočátky formování řádu bychom však našli o několik desítek let dříve v městě Jeruzalémě.¹⁵⁷ Rytířský řád se těšil přízni panovníků i šlechty především na říšském území a našel podporu rovněž v českých zemích. Kolem roku 1204 vznikla první česká bailivie v čele se zemským komturem.¹⁵⁸

Přesné datum založení komendy v Jindřichově Hradci neznáme, němečtí rytíři se v Jindřichohradeckém kraji objevili zřejmě za vlády Jindřicha I. z Hradce, k jejich příchodu mohlo dojít v rozmezí let 1205-1237. Řeholníci měli za úkol obstarávat

¹⁵² Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl I., s. 48-57.

¹⁵³ Menclová, D.: *České hrady díl 1.*, s. 181.

¹⁵⁴ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 16.

¹⁵⁵ Sedláček, A.: *Hrady, zámky a tvrze království českého IV*, s. 1-2.

¹⁵⁶ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce*, svazek I. díl I s. 50.

¹⁵⁷ Adam, P.: *Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha: Libri, 2005, s. 15.

¹⁵⁸ Vaníček, V.: *Velké dějiny země koruny české III.*, s. 64.

především duchovní a asi i špitální službu pro kolonisty.¹⁵⁹ Pro svou realizaci získali od manželky Jindřicha I., jejíž jméno neznáme, vesnice Strmilov a Děbolín, takto se pozemky svěřené řádu začaly postupně rozšiřovat.¹⁶⁰ Další hradecký pán Vítek I., který patřil mezi elitu českých šlechticů, se zúčastnil jako člen družiny Přemysla Otakara II. tažení do Pruska mezi léty 1254-1255, při tomto tažení se šlechtici dostali do kontaktu s Řádem německých rytířů, zřejmě oslněni jejich schopnostmi pozvali řádové bratry na svá území nebo jako ve Vítkově případě posílili již vzniklou fundaci řádu na svém panství.¹⁶¹ Vítek I. řádu udělil patronátní právo na faru kostela u Nového Hradu, v roce 1255 vydal pro řád listinu, podle níž se Hradecká komenda stala jednou z největších a nejbohatších. V listině vyměnil s rytíři vesnice Strmilov a Děbolín. Náhradou dostali deset lánů u vesnice Světce, dva rybníky, potok, svobodné užívání lesa a desátek z Reupertova dvora. Dále také vymezil soudní pravomoci nad poddanými řádu.¹⁶² Němečtí rytíři následně v Hradci založili špitál, který měl kapacitu pro 12 nemocných a náležel podle historických záznamů k nejstarším špitálům v českých zemích. Komenda řádu se nacházela v západní části města, na místě dnešní jezuitské koleje.¹⁶³

V aktivní podpoře Řádu německých rytířů pokračovali rovněž Vítkovi potomci. Vítkův syn Oldřich I. rozšířil řádové državy o dvůr Kanclov.¹⁶⁴ Další majetky získala hradecká komenda skrze Oldřicha II., ve své závěti, která byla napsána v roce 1294, odkázal řádu za předpokladů, že nebude mít mužského potomka, patronáty ke všem svým kostelům, výjimkou byl kostel Stodůlky, ten Oldřich odkázal templářům.¹⁶⁵ Roku 1293 založil kapli sv. Diviše asi při farním kostele v Jindřichově Hradci, která měla připadnout Oldřichovu kaplanu Dětrichovi, ale po jeho smrti kapli věnoval Německým rytířům.¹⁶⁶ Významný důkaz o zvláštní přízni hradecké linie k řádu představuje sít s nástěnou malbou z roku 1338 (obr. 13), která se nachází ve staré části hradu. Tématem malby je legenda sv. Jiří, na stěnách je vyobrazen Jiří, jak nese kříž, dále následují dvě řady obrazů, které znázorňují světcův život. Třetí část vyobrazuje erby, které bývají přiřazovány českým

¹⁵⁹ Adam, P.: *Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 88.

¹⁶⁰ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 22.

¹⁶¹ Adam, P.: *Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 38-39.

¹⁶² Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 22-23.

¹⁶³ Tamtéž, s. 22-23.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 23.

¹⁶⁵ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 70.

¹⁶⁶ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 23.

šlechticům, kteří se zúčastnili křížových výprav.¹⁶⁷ Malby nechal zhotovit syn Oldřicha II., Oldřich III.¹⁶⁸

Stejně jako nelze určit přesné datum, kdy komenda v Jindřichově Hradci vznikla, nemůžeme přesně určit ani, kdy zanikla. Je uváděno, že nepřežila husitské války, při kterých bylo město vypáleno.¹⁶⁹ Působení řádu na území Jindřichohradecka během 13. Století nepochybně kladně prospělo vývoji města Jindřichova Hradce i celému panství pánů z Hradce. Hradečtí páni si tyto skutečnosti museli uvědomovat, proto během svých životů řád podporovali různými výsadami a dary.¹⁷⁰

8.5.2 Templáři na panství pánů z Hradce

Řád Templářů oficiálně vznikl v lednu roku 1128.¹⁷¹ Prvním velmistrem byl Hugo z Payns, stanovy a pravidla řádu připravil svatý Bernard z Clairvaux. Zakládající rytíři měli za úkol ve Svaté zemi chránit poutníky, kteří směřovali k Božímu hrobu. Řád nebyl jen duchovního charakteru, obsahoval i výborně vycvičenou a organizovanou vojenskou složku. Díky své aktivitě a schopnostem si templáři vydobyli jisté postavení a bohatství. Řád byl zrušen papežem Klimentem V. v roce 1312, za zrušením řádu templářů stál francouzský král Filip IV. Sličný, který řádu dlužil velké množství peněz, proto členy řádu falešně obvinil z kacířství a jiných zločinů. V roce 1307¹⁷² nechal všechny rytíře pozavírat a to bez vědomí papeže, poslední členové řádu byli upáleni v roce 1314 v Paříži.

První česká komenda řádu vznikla v první polovině 13. století v Praze, za vlády Václava I. Templáři byli výbornými hospodáři území, na kterém se usídlili, dokázali ekonomicky pozvednout a zabezpečit, a následně využít rostoucích příjmů k financování vojenských akcí na Blízkém Východě. Templáři podporovali rozvoj obchodu a řemesel, zabývali se vinařstvím, pivovarnictvím, rybníkářstvím, a stranou nezůstali ani jejich

¹⁶⁷ Adam, P.: *Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 88.

¹⁶⁸ Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 72.

¹⁶⁹ Adam, P.: *Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 15.

¹⁷⁰ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce, svazek I. díl I.*, s. 62-65.

¹⁷¹ Podle moderního datování datum založení řádu odpovídá pravděpodobně lednu roku 1129. Viz. Holečková, M., Machart, K.: *Templáři v zemích českých králů*. Beroun: MH, 2009. s. 11.

¹⁷² Stalo se tak v pátek 13. Října, události se říká „nešťastný pátek 13“. 15. viz. Holečková, M., Machart, K.: *Templáři v zemích českých králů*, s. 11.

finanční schopnosti, obdobně jako další rytířské řády založili a provozovali četné špitály. Templáři na svou dobu vynikali svým vzděláním, byly výbornými hospodáři, pomáhali rozvoji obchodu a řemesel. Zabývali se vinařstvím, pivovarnictvím, rybníkářstvím, zemědělstvím dokonce i bankovníctvím, zakládali špitály.¹⁷³ V Českých zemích působili i u královského dvora jako rádci či finanční poradci. Jejich přínos viděli i páni z Hradce, kteří jim projevovali svou podporu.¹⁷⁴

Město Jindřichův Hradec je po Praze jediným městem České republiky, kde lze hmatatelně doložit působení dvou rytířských řádů souběžně – templářů i německých rytířů. Oba řády se pánům z Hradce za jejich přízeň také odvděčovaly zúrodněním území.¹⁷⁵ Již za Vítka z Hradce získali templáři značné teritorium, především újezdy lodhýřovský, deštěnský a mnichovský a snad i dobešovský a černovický. V Hradci si údajně zřídili nákladný dům, kde se říkalo v „templu“ a také špitál.¹⁷⁶ Oldřich II. měl s řádem templářů rovněž velmi dobré vztahy a podporoval je v jejich činnosti, za jejich podporu jmenován jejich „duchovním synem“.¹⁷⁷ Toto jmenování mělo pro světského člověka řadu výhod. Byla mu připsána účast na všech zásluhách řádu a i v cizině jako člen templářů byl ochotně přijímán.¹⁷⁸ Jak již bylo zmíněno v kapitole o řádu německých rytířů, zaručil jim dokonce jistá práva, pokud by zemřel bezdětný.¹⁷⁹

Templáři zřejmě postavili i kostel sv. Jana Křtitele (obr. 14), v němž konali první hradeckou duchovní správu. Zda templáři byli doopravdy vlastníky kláštera a kostela sv. Jana Křtitele, zůstává otázkou. Při stavebním průzkumu zde opravdu byly nalezeny stavební prvky postavené před rokem 1260. Zajímavostí je, že se v přístavbě lodi v ose kostela nachází zlom, který je identickým se zlomem použitým v templářském kostele sv. Vavřince v Praze.¹⁸⁰ Historie templářů na panství pánů z Hradce skrývá v sobě mnohé nejasnosti. Jedinou hmatatelnou jistotu o působení templářů v Jindřichově Hradci, kterou

¹⁷³ Holečková, M., Machart, K.: *Templáři v zemích českých králů*, s. 11 - 152.

¹⁷⁴ Holečková, M., Machart, K.: *Templáři v zemích českých králů*, s. 22.

¹⁷⁵ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 26.

¹⁷⁶ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce, Svazek I., díl. I.* s. 60.

¹⁷⁷ Holečková, M., Machart, K.: *Templáři v zemích českých*, s. 89.

¹⁷⁸ Teplý, F.: *Dějiny města Jindřichova Hradce, svazek I. díl 1.*, s. 80.

¹⁷⁹ Jůna, J.: *Vyprávění o Jindřichově Hradci*, s. 27.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 27.

dnes nalezneme v hradní kapli svatého Jiří, představuje kamenný mezník od Nového dvora u Lodhérova.¹⁸¹

¹⁸¹ Holečková, M., Machart, K.: *Templáři v zemích českých*, s. 91.

9 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo pokusit se vypracovat ucelenou systematickou práci, která by zmapovala působení prvních pánů z rodu Vítkovců v českých zemích. Dále jsem se více zaměřila na větev Vítkovců, která je spjata blíže s Jindřichovým Hradcem, tedy na pány z Hradce, na rozvoj hradeckého panství za jejich vlády.

Otázka původu rodu Vítkovců, jenž se v průběhu let vyznačoval nevídanou rodovou soudržností, je stále nejasná. Nejpravděpodobnější variantou rodiště Vítkovců je oblast Sedlčanska, Prčice. Na tomto území působil zakladatel rodu Vítek z Prčice, první historicky doložený Vítkovec. Kde má pak své kořeny on, není přesně známo. Existuje několik zmínek o různých Vítcích, těžko však říci, zda se jedná právě o onoho Vítka z Prčice. Vítkovci mnohokrát během konce 12. až první poloviny 14. století zasahovali do dění v českých zemích. V tomto časovém rozmezí dali pevný základ svému rodu a svým potomkům dopomohli k prosperitě, moci a množství značných držav. Některé z rodové linie vymřeli, jednalo se o větev Krumlovskou, jejíž majetek přechází na Rožmberky. Ti se stávají v dalších letech nejzámožnějšími a nejmocnějšími šlechtici. Větev Třeboňská Rožmberkům pro změnu, prodala z neznámých důvodů hlavní rodové sídlo Třeboň a se později realizovala na hradě Landštejn, který se stal hlavní državou těchto pánů. Měl výhodnou polohu jak vojenskou tak obchodní. Větev Strážská a Ústecká v dalších století mnoho neexpandovala. Do povědomí se dostala až ve století patnáctém, za období husitských válek, stále však zůstávala nejchudší větví.

Hradecké panství získal od svého otce Jindřich I., zakladatel hradecké linie Vítkovců. V období od konce 12. až první poloviny 14. století se na panství Hradec vystřídalo několik příslušníků rodu, Jindřich I., Vítek I., Oldřich I. a Oldřich II. Tito velmožové, jako většina představitelů rodu, oplývali svými diplomatickými schopnostmi. Působili na dvorech českých králů, někteří jako i blízcí důvěrníci a bojovali po jejich boku při válečných taženích. Pokud jim králové nevyšli vstříc a nepodporovali jejich mocenský rozvoj, stáli i proti nim. Za zmínku stojí například odboj proti králi Přemyslu Otakarovi II., vedený Vítkovcem Závišem z Falkenštejna, který probíhal za pána Oldřicha I. Po Přemyslu Otakarovi II. nastupuje na trůn Václav II., jenž musel mít výjimečný vztah s Oldřichem II.,

neboť králi odkázal své dědictví, za podmínky, že nezplodí žádného mužského potomka. Dědictví nakonec v hradecké linii zůstalo, neboť se mu narodil syn a budoucí držitel rodových panství Oldřich III. Sňatkovou politikou byli Vítkovci převážně spřízněni s rakouskou šlechtou, což také plynulo z blízkého sousedství rakouských zemí s Jindřichovým Hradcem. V době prvním pánů z Hradce byly položeny základy vzkvétajícího města. Bohužel z této doby nemáme mnoho dochovaných informací. Páni z Hradce podporovali působení církevních řádů, především řádu Templářů a německých rytířů. Ti velmi pomohli k rozkvětu města, což se projevilo i ve správě území, rozvoji obchodu a řemesel. Řády daly vzniku prvním kostelům v Jindřichově Hradci, dokonce byly i u zrodu první hradecké nemocnice. Jindřichův Hradec je po Praze jediným městem u nás, kde můžeme hmatatelně doložit působení těchto dvou řádů.

Další potomci hradecké linie nadále rozšiřovali Hradecké panství a roku 1339 získal Oldřich III. od Jana Lucemburského panství Telč, které se po Hradci stalo z nejvýznamnějších držav pánů z Hradce. Od 14. století až do jejich vymření se na panství vystřídali zdatní páni. K nejvýznamnějším byli například řazení Adam I. z Hradce, Jáchym z Hradce nebo Adam II. z Hradce. Ti opět měli slovo v budování českých zemí. Tato větev Vítkovců vymřela roku 1604, kdy posledním potomkem byl Jáchym Oldřich z Hradce, jenž svůj majetek odkázal sestře Lucii Otýlii Slavatové. Hradecké panství tedy přechází do rukou Slavatů.¹⁸²

Závěrem bych chtěla říci, že mapovat mnou zvoleného téma nebylo jednoduché. O tématu se existuje velmi málo dochovaných informací a mnohé z nich nejsou zcela objasněné. Rod Vítkovců, ale stojí za další zkoumání, vzhledem k jeho důležitosti a vlivu na budování českých zemí ve středověku. Z mého hlediska bylo studium a hledání dalších fakt velmi zajímavé, nejenom pro velkolepé, nádherné stavby a města, která nechali budovat a která dokládají velikost a moc rodu Vítkovců, ale také pro jejich význam na vývoj českého státu.

¹⁸² Juřík, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 71-103.

10 Použité prameny a literatura

1. ADAM, P., *Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-283-X.
2. BŘEZAN, V. *Životy posledních Rožmberků*. Praha: Svoboda, 1985. Svazek Druhý.
3. BŮŽEK V., KRÁL P., (edd.) *Paměť urozenosti*. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-928-7.
4. DOLEŽALOVÁ, J. *Děti pětileté růže*. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-23-1.
5. HALADA, J. *Lexikon české šlechty* Praha: Akropolis, 1992. ISBN 80-901020-3-4.
6. JŮNA, J. *13. století v Jindřichově Hradci: sborník*. Jindřichův Hradec: Jan Jůna, 2007.
7. JŮNA, J. *Vítkovci a jejich ro do roku 1312*. Jindřichův Hradec: Jan Medek, 2011. ISBN: 978-80-87435-11-3.
8. JŮNA, J. *Vyprávění o Jindřichově Hradci*. Jindřichův Hradec: Jan Medek, 2010. ISBN 978-80-903972-6-2.
9. JUŘÍK, P. *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-444-9.
10. JUŘÍK, P. *Jihočeské dominium*. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-359-6.
11. KOLEKTIV AUTORŮ, *Jindřichův Hradec 1293/1993: sborník statí k dějinám města*. České Budějovice: Inpress, 1992.
12. KUBÍKOVÁ, A. *Rožmberské kroniky: krátký a summovní výtah od Václava Březana*. České Budějovice: Veduta, 2005. ISBN 80-86829-10-3.
13. LAVIČKA, ŠIMŮNEK: *Páni z Rožmberka 1250–1532 : jižní Čechy ve středověku*. České Budějovice: Veduta, 2011. ISBN 978-80-86829-70-8.
14. MENCLOVÁ, D. *České hrady*. Praha: ODEON, 1976. Díl první.
15. SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze království českého*. Praha: Šimáček, 1885. Díl 3. Budějovicko.
16. SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze království českého*. Praha: Šimáček, 1885. Díl 4. Vysočina Táborská.
17. HOLEČKOVÁ, M., MACHART, K., TEMLARIUS BOHEMICUS, *Templáři v zemích českých králů*. Beroun: MH, 2009. ISBN 978-80-86720-47-0.

18. TEPLÝ, F. *Dějiny města Jindřichova Hradce*. Jindřichův Hradec: Tiskárna Landfras, 1927.
19. VANÍČEK, V. a kol. *Dějiny zemí Koruny české*. Praha, Litomyšl: PASEKA, 2000. 80-7185-273-2. Díl Druhý.
20. VANÍČEK, V. a kol. *Dějiny zemí Koruny české*. Praha, Litomyšl: PASEKA, 2002. ISBN 80-7185-433-6. Díl Třetí.
21. VANÍČEK, V. *Vítkovci a český stát v letech 1169-1278*. Československý časopis historický, 1981, roč. 29, s. 89-110.
22. ŽEMLIČKA, J. *Počátky Čech královských: 1198-1253 : proměna státu a společnosti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-140-9.
23. ŽEMLIČKA, J. *Století posledních Přemyslovců*. Praha: Melantrich 1998. ISBN 80-7023-281-1.

Elektronické zdroje:

24. Erb pánů z Krumlova. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zameknaceradec.html>

11 Resumé

The Wittigonens were among the powerful noble families operating in the Czech territory in the early Middle Ages. The origin of the family line is unclear. There are several theories which try to clarify their origin. The first historically supported member of the Wittigonens is considered Witigo of Prcice who according to a legend “The Partition of the Roses” divided the land and the family coats of arms among his sons. There were five lines of the Wittigonen family, the Rosenbergs, the Lords of Krumlov, Trebon and Landstejn, the Lords of Straz and the Lords of Hradec who I pay attention more. During the Premyslids on the Czech throne these lords replaced in the Hradec land, the Hradec line founder Henry I of Hradec, Witigo of Hradec, Ulrich I of Hradec, Ulrich II of Hradec. The Lords of Hradec began the town Jindrichuv Hradec. At first two religious orders helped them with the management of the town that they were supported in their land, the Knights of the Teutonic Order and the Knights Templar. Most of the Wittigonens mingled among the lords at the courts of Czech kings and interfered in the events in the Czech lands. The Wittigonens belonged among powerful allies and dangerous enemies.

12 Seznam příloh

1. Obraz dělení růží
2. Erb pánů z Krumlova
3. Zámek Český Krumlov
4. Erb Rožmberků
5. Hrad Rožmberk
6. Erb pánů z Třeboně a Landštejna
7. Zámek Třeboň
8. Zřícenina hradu Landštejn
9. Erb pánů ze Stráže
10. Zámek Stráž nad Nežárkou
11. Erb pánů z Hradce
12. Zámek Jindřichův Hradec
13. Freska legendy sv. Jiří
14. Kostel sv. Jana Křtitele

1. *Obraz dělení rúží zachycuje legendu, při níž Vítek z Prčice rozdělil mezi svých pět synů panství a erbovní znamení. Pod praporci jsou vyobrazeny jednotlivé družiny hradeckých, krumlovských, rožmberských, třeboňských a strážských pánů. V pozadí obrazu se nachází silueta hradu Českého Krumlova. Kopii obrazu ztvárnil v 19. století Jan See.*

BŮŽEK V., KRÁL P., (edd.): *Paměť urozenosti*. Příloha XII.

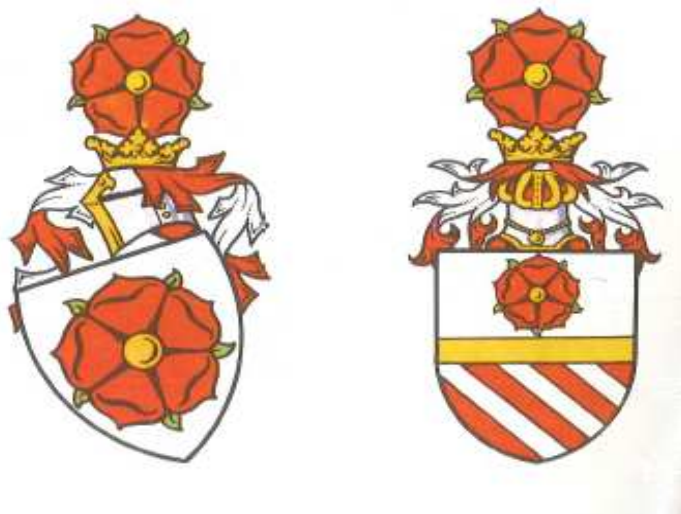
2. *Erb pánů z Krumlova*

<http://www.stredoceske-zamky.cz/zameknaceradec.html>

3. *Pohled na současnou podobu zámku Český Krumlov, vlevo se nacházela budova bývalé mincovny a vpravo vidíme tzv. hrádek s věží.*

JUŘÍK, P.: *Jihočeské dominium*, s. 16.

4. *Erb Rožmberků. Od počátku 15. století přibily na erbu zelené okvětní lístky, až se postupně dopracoval do podoby, kterou vidíme na pravé straně.*

BŘEZAN, V.: *Životy posledních Rožmberků II.*, s. 682.

5. *Pohled na současnou podobu hradu Rožmberk, hlavní sídlo rodu Rožmberků do roku 1302, kdy se po vyměření krumlovské linie přesídlili na Krumlov.*

JUŘÍK, P.: *Jihočeské dominium*, s. 129.

6. *Erb pánů z Třeboně a Landštejna. Této podoby erbu se drželi všichni členové rodu až do jejího vymření.*

BŘEZAN, V.: *Životy posledních Rožmberků II.*, 684.

7. *Pohled na současnou podobu zámku Třeboň z vnějšího nádvoří.*

JUŘÍK, P.: *Jihočeské dominium*, s. 129.

8. *Pohled na zříceninu hradu Lanštejn, který byl až do požáru v 18. století, neprostupnou pevností.*

JUŘÍK, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 113.

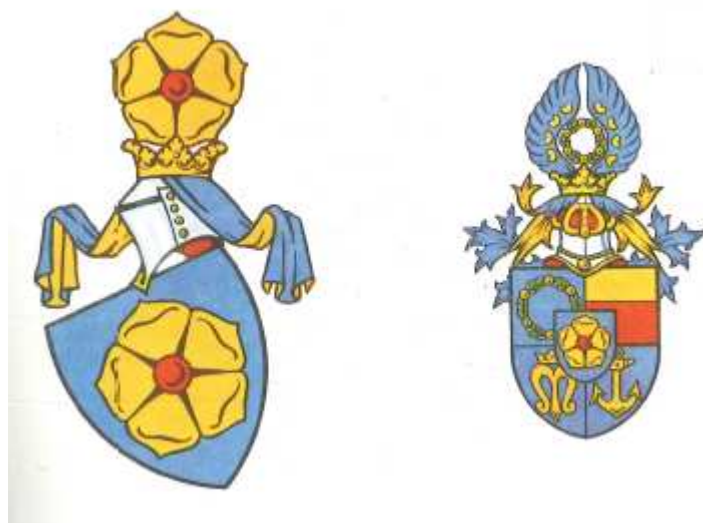
9. *Erb pánů ze Stráže. Modrá růže ve zlatém poli, byla podle staré pověsti Dělení růží zaměňována s černou.*

BŘEZAN, V.: *Životy posledních Rožmberků II.*, s. 685.

10. *Pohled na současnou podobu zámku Stráž nad Nežárkou, na tomto místě stál původně hrad pánů ze Stráže.*

JUŘÍK, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 126.

11. Erb vlevo nosili páni z Hradce do konce 14. století, poté se erb začal měnit do podoby, kterou vidíme vpravo.

BŘEZAN, V.: *Životy posledních Rožmberků II.*, s. 683.

12. Pohled na současnou podobu zámku v Jindřichově Hradci.

Archiv autorky

13. Část fresky zobrazující legendu o sv. Jiří.

JUŘÍK, P.: *Dominia Pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů*, s. 24.

14. Kostel sv. Jana Křtitele nejstarší kostel v Jindřichově Hradci.

Archiv autorky